

ÇOCUK YASASI

Ian McEwan 1948'de İngiltere'de doğdu. Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı eğitimi gördü. East Anglia Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı üzerine yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury'den yaratıcı yazarlık dersleri aldı.

İlk öykü kitabı *First Love, Last Rites* (1976; *İlk Aşk, Son Törenler*, çev. Ahmet Deniz Özsoylu, Ayrıntı Yayınları, 2004) ile Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı. Üç kere Booker Ödülü'ne aday gösterildi, 1988 yılında *Amsterdam* (1988; *Amsterdam'da Düello*, çev. Ülkem Gürpınar, Can Yayınları, 2000) ile bu ödülü kazandı. Ayrıca 1983 yılında *Or Shall We Die?* adlı bir oratoryonun sözlerini yazdı. 2006'da *Saturday* (2005; *Cumartesi*, çev. İlnur Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, 2007) adlı romanıyla James Tait Black Anı Ödülü'nü kazandı. Son olarak *Sahilde* adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri Yılın En İyi Kitabı ve Yılın En İyi Yazarı ödülleri kazandı. Diğer önemli eserleri arasında *The Cement Garden* (1978), *The Comfort of Strangers* (1981; *Yabancı Kucak*, çev. Pınar Kür, Ayrıntı Yayınları, 2004), *The Child in Time* (1987), *Enduring Love* (1997; *Sonsuz Aşk*, çev. Ülkem Gürpınar, Can Yayınları, 2002) ve *Atonement* (2001; *Kefaret*, çev. Püren Özgören, Can Yayınları, 2003) sayılabilir.

Roza Hakmen 1956'da İzmir'de doğdu. Otuz yılı aşkın bir süredir İngilizce, Fransızca ve İspanyolcadan edebiyat çevirileri yapıyor.

Başlıca çevirileri: Marcel Proust, *Kayıp Zamanın İzinde, Sainte-Beuve'e Karşı, Hazlar ve Günler*; Miguel de Cervantes Saavedra, *Don Quijote*; Henry James, *Güvercinin Kanatları*; Tim Parks, *Kader, Avrupa*; Anna Kavan, *Kartal Yuvası*; Marguerite Yourcenar, *Rüya ve Kader*; Alice Munro, *Firar ve Nefret, Arkadaşlık, Flört, Aşk, Evlilik*; John Cheever, *Toplu Öyküler 2,3,4*; Javier Marías, *Yarınki Yüzün*; Eduardo Berti, *Düşlenen Ülke*; Kazuo Ishiguro, *Avunamayanlar*; Ian McEwan, *Masumiyet*.

Ian McEwan
YKY'deki kitapları

Cumartesi (2007)
Masumiyet ya da Özel İlişki (2012)
Bir Parmak Bal (2014)

IAN McEWAN

Çocuk Yasası

Roman

Çeviren
Roza Hakmen

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4623
Edebiyat - 1314

Çocuk Yasası / Ian McEwan
Özgün adı: **The Children Act**
Çeviren: **Roza Hakmen**

Kitap editörü: **Darmin Hadzibegović**
Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul
Sertifika No: 12039

Çeviriye temel alınan baskı: Jonathan Cape, Londra, 2014
1. baskı: İstanbul, Nisan 2016
ISBN 978-975-08-3652-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014
Sertifika No: 12334
Copyright © Ian McEwan 2014

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Ray Dolan'a

Bir mahkeme bir çocuğun... yetiştirilmesiyle ilgili... herhangi bir hususta karar verirken öncelikle çocuğun refahını dikkate alacaktır.

ocuk Yasası, madde 1(a) (1989)

Bir

Londra. Yüksek Adalet Divanı'nda yaz dönemi bir hafta önce başlamış. Amansız bir haziran havası. Yüksek Divan hâkimi Fiona Maye, pazar akşamı evinde bir josefin koltuğa çoraplarıyla uzanmış, odanın karşı tarafına gözlerini dikmiş; şöminenin yanındaki gömme kütüphanenin bir bölümüne ve yanda, uzun bir pencerenin bitişiğindeki, otuz yıl önce elli sterline satın aldığı minik Renoir yıkanan kadın taşbaskısına bakıyor. Taşbaskı muhtemelen sahte. Onun altında, yuvarlak bir ceviz masanın ortasında mavi bir vazo. Nereden geldiğini hiç hatırlamıyor. İçine en son ne zaman çiçek koyduğunu da. Şömine bir yıldır yakılmamış. Kararmış yağmur damlaları sararmakta olan buruşturulmuş gazete kâğıtlarına çarparak düzensiz pıt pıtlarla şömineye doluyor. Geniş, cilalı parkelerin üzerine bir Buhara halısı serilmiş. Görüntünün sınırında, üzerinde gümüş çerçeveli aile fotoğrafları duran parlak siyah bir kısa kuyruklu piyanonun karaltısı. Koltuğun yanında, yerde, uzanabileceği mesafede bir karar metninin taslağı. Fiona sırtüstü yattığı yerde, bütün bunlar keşke denizin dibini boylasa diye düşünüyordu.

Elinde ikinci sulu viski kadehi vardı. Kocasıyla yaşadığı tatsızlığın etkisinden hâlâ kurtulamamıştı, bir bitkinlik çökmüştü üzerine. Nadiren içki içerdi, ama musluk suyu katılmış Talisker ilaç gibiydi, kalkıp odanın karşı tarafındaki büfeye giderek üçüncü kadehi doldurabileceğini düşündü. Biraz daha az viski, biraz daha fazla suyla; ertesi gün mahkemede olacaktı; o anda, uzanmış kendine gelmeye çalışırken bile, herhangi bir ani ihtiyaca cevap vermeye hazır, nöbetçi hâkimdi. Kocası korkunç bir ifşaatta bulunmuş ve omuzlarına taşıyamayacağı bir yük bindirmişti. Fiona yıllardır ilk kez resmen bağırmişti, kendi sesi kulaklarında hâlâ hafifçe yankılanıyordu. “Geri zekâlı! Geri zekâlı orospu çocuğu!” Ergenlik çağındaki tasasız Newcastle tatillerinden beri yüksek sesle hiç küfretmemişti, ama taraflardan birinin lehine bir tanıklığı ya da konu dışı bir hukuki açıklamayı dinlerken bazen düşüncelerinin arasına ağır bir kelime girerdi.

Sonra, küfrün üstünden fazla vakit geçmemişken, öfkeden hırlarcasına, yüksek sesle en az iki kere, “Ne hakla yaparsın!” demişti.

Soru sayılmazdı, ama kocası sükûnetle cevap vermişti. “Yapmam gerekiyor. Elli dokuz yaşındayım. Son fırsatım bu. Öbür dünyanın varlığına dair bir tanıklık duymuş değilim.”

İddialı bir cümleydi, Fiona verecek cevap bulamamıştı. Kocasına bakakalmıştı, belki ağzı da açıktı o sırada. Şimdi iş işten geçmiş koltukta uzanırken geliyordu cevap aklına. “Elli dokuz mu? Jack, sen *altmış* yaşındasın! Acınacak haldesin, çok bayağısın.”

Gerçekte verebildiği yetersiz cevapsa, “Abesle iştigal ediyorum” olmuştu.

“Fiona, en son ne zaman seviştik biz?”

Ne zamandı? Jack’in bu soruyu daha önce de, şikâyetten kav-gaya çeşitli ruh hallerinde sorduğu olmuştu. Ama kalabalık yakın geçmişi hatırlamak zordur bazen. Aile Hukuku Dairesi tuhaf uyumsuzluklarla, mazeret safsatalarıyla, mahrem yarı gerçeklerle, ezgotik suçlamalarla dolup taşıyordu ve hukukun bütün dallarında olduğu gibi, koşulların kendine has ince ayrıntılarını süratle özümsemek gerekiyordu. Geçen hafta, boşanmakta olan, farklı ölçülerde dindar, kızlarının eğitimi konusunda ihtilafa düşmüş Ortodoks Yahudi bir anne babayı son kez dinlemişti. Tamamladığı karar metninin taslağı yanında, yerde duruyordu. Ertesi gün karşısına tekrar çıkacak olan süzgün, solgun, iyi eğitilmiş çaresiz İngiliz kadın, mahkemeye verilmiş güvencelere rağmen, beş yaşındaki kızının çok yakında katı bir Müslüman olan Faslı işadamı babası tarafından yargı bölgesinden alınarak babanın yerleşmeye niyetli olduğu Rabat’ta yeni bir hayata götürüleceği inancından vazgeçmiyordu. Bunların dışında, çocukların yerleşim yeri, ev, emeklilik aylığı, gelir ve miras konularında rutin çekişmeler. Yüksek Divan’a gelenler büyük malvarlıklarıydı. Zenginlik genellikle uzun süreli mutluluk getirmiyordu. Anne babalar kısa sürede hukukun yeni lûgatini ve sabırlı süreçlerini öğreniyor, kendilerini bir zamanlar âşık oldukları insanla kıyasıya çarpışır halde bulup serseme dönüyorlardı. Ve kuliste, mahkeme kayıtlarına sadece küçük adlarıyla geçen oğlanlarla kızlar; tepelerindeki tanrılar Aile Mahkemesi’nden Yüksek Divan’a, oradan da Temyiz Mahkemesi’ne, sonuna kadar savaşıırken, birbirlerine sokulup bekleyen dertli küçük Ben’ler ve Sarah’lar.

Bunca kederin konuları ortaktı, insani bir yeknesaklığı vardı, ama onu büyülemeye devam ediyordu. Umutsuz durumlara sağduyu getirdiğine inanıyordu. Genelde aile hukukunun hükümlerine inanıyordu. İyimsen anlarında, yasada ebeveynin değil, çocuğun ihtiyaçlarına üstünlük tanınmasını, bir uygarlığın ilerleyişinde anlamlı bir işaret olarak görürdü. Günleri doluydu, son zamanlarda akşamları da çeşitli yemekler, emekliye ayrılan bir meslektaş onuruna Middle Temple'da* bir toplantı, Kings Place'te bir konser (Schubert, Scriabin) ve taksiler, metrolar, kuru temizleyiciden giysilerin alınması, temizlikçi kadının otistik oğlu için özel okulla ilgili mektubun yazılması ve son olarak da uykuyla geçmişti. Seks hangi aradaydı? Hatırlayamamıştı o anda.

“Kayıt tutmuyorum.”

Kocasını sunacağı bütün delilleri sunduğunu belirtircesine ellerini iki yana açmıştı.

Odanın karşı tarafına geçip kendine bir tek İskoç viskisi, kendisinin şu anda içmekte olduğu Talisker'dan bir kadeh doldururken onu seyretmişti Fiona. Son zamanlarda daha uzun boylu görünüyordu, hareketleri daha serbestti. Sırtı kendisine dönükken Fiona buz gibi bir önseziye kapılmıştı; reddedilecek, genç bir kadın uğruna terk edilip aşağılanacak, işe yaramaz, tek başına bırakılacaktı. Kocasının istediği her şeyi kabul mü etse acaba diye düşünmüş, sonra da bu düşünceyi uzaklaştırmıştı zihninden.

Jack elinde kadehiyle tekrar yakınına gelmişti. O saatte genellikle yaptığığın aksine, Fiona'ya bir kadeh Sancerre teklif etmiyordu.

“Ne istiyorsun Jack?”

“Bu ilişkiyi yaşayacağım.”

“Boşanmak istiyorsun.”

“Hayır. Her şey aynı kalsın istiyorum. Aldatmaca olmasın.”

“Anlamadım.”

“Evet, anladın. Sen değil miydin bana uzun evliliklerde karı kocaların hedefi kardeş durumuna gelmektir diyen? Biz geldik o duruma Fiona. Ben senin ağabeyim oldum. Çok rahat, çok hoş, seni de seviyorum, ama ölmeden önce dolu dolu, tutkulu bir ilişki yaşamak istiyorum.”

Fiona'nın şaşkınlık nidasını kahkaha sanıp, belki alay ettiğini

---

* İngiltere'de hukuk eğitimi veren Inns of Court'u oluşturan dört kuruluşun biri. (ç. n.)

zannedip sertçe devam etmişti: “Kendinden geçmek, heyecandan neredeyse bayılmak. Hatırlıyor musun bunu? Ben son bir kez yaşamak istiyorum, sen istemesen de. Belki sen de istiyorsundur.”

Fiona inanamayarak bakmıştı ona.

“İşte, durum bu.”

Fiona bu noktada konuşacak gücü kendinde bulup ona kimin evladı olduğunu bildirmişti. Geleneksel anlamda uygunsuz olanla olmayamı birbirinden rahatlıkla ayırabilirdi. Bildiği kadarıyla kocasının kendisine hiç ihanet etmemiş olması, teklifini iyice fahiş kılıyordu. Geçmişte onu aldattıysa da çok zekice yapmıştı. Kadının adını biliyordu. Melanie. Cilt kanserinin ölümcül bir türünün adına pek de uzak sayılmazdı. Kocasının yirmi sekiz yaşındaki bu istatistikçiyle ilişkisinin kendisini silip atabileceğini biliyordu.

“Böyle bir şey yaparsan ilişkimizin sonu olur. Bu kadar basit.”

“Tehdit mi ediyorsun?”

“Ciddi bir söz veriyorum.”

Fiona o arada kendini toparlamıştı. Gerçekten de basit görünüyordu. Açık evlilik teklif etmenin zamanı düğünden önceydi, otuz beş yıl sonra değil. Jack geçici bir tensel heyecanı tekrar yaşayabilsin diye sahip oldukları her şey riske atılacaktı! Fiona kendisi için buna benzer bir şey –“son kaçamağı” aynı zamanda ilki olacaktı– istemeyi hayal etmeye çalıştığı anda aklına sadece parçalanma, randevulaşmalar, hayal kırıklığı ve zamansız telefonlar geliyordu. Yatakta yeni biriyle birlikte olmayı öğrenmenin yapış yapışlığı, yeni icat edilmiş sevgi sözcükleri, bol bol riyakârlık. Sonunda da zorunlu çözüme, açık ve içten olmanın gerektireceği çaba. Ve ayrıldığı anda hiçbir şeyin tıpatıp eskisi gibi olmaması. Yok hayır, Fiona kusurlu, eksik bir yaşantıyı, şimdiki yaşantısını tercih ederdi.

Ama koltuğuna uzanmış yatarken, uğradığı hakaret gerçek boyutlarıyla göründü gözüne; kocası zevklerinin bedelini Fiona'nın mutsuzluğuyla ödemeye hazırdı. Acımasızdı. Fiona onun başkalarını feda etme pahasına azimli halini görmüştü, çoğu kez iyi bir amaç uğruna. Bu yeni bir şeydi. Ne değişmişti? Jack tek malt viskisini doldururken dimdik, ayakları birbirinden iyice ayrık duruyordu; boş elinin parmakları kafasında çalan bir müziğe, belki biriyle, Fiona'dan başka biriyle müşterek bir şarkıya uygun hareket ediyordu. Fiona'yı incitiyor ve umursamıyordu – farklı olan şey buydu. Jack öteden beri iyi kalpli olmuştu, iyi kalpli ve sadık; iyi

kalplilik ise, Aile Hukuku Dairesi'nde her gün kanıtlandığı gibi, temel insani unsurdu. Fiona'nın bir çocuğu iyi kalpli olmayan bir anne ya da babadan uzaklaştırma yetkisi vardı ve bu yetkiyi kullandığı olurdu. Peki ya kendini iyi kalpli olmayan bir kocadan uzaklaştırabilir miydi? Zayıf ve yapayalnız bir ânında? Fiona'nın koruyucu hâkimi neredeydi?

Kendine acıma, başkalarında gördüğünde Fiona'yı utandırır, şimdi de ona sığınacak değildi. Onun yerine üçüncü bir kadeh içkiye sığınyordu. Ama göstermelik bir miktar içki koydu, bol su ekledi, sonra koltuğuna döndü. Evet, not tutmayı gerektirecek türden bir konuşma olmuştu. Hakaretin boyutlarını dikkatlice ölçebilmek için hatırlanması önem taşıyordu. Fiona, dediğini yaptığı takdirde kocasını evliliği sonlandırmakla tehdit ettiğinde, o söylediklerini tekrarlamakla yetinmişti; bir kez daha Fiona'ya onu ne kadar sevdiğini, hep seveceğini, bundan başka bir hayat olmadığını, karşılanmayan cinsel ihtiyaçlarının kendisini çok mutsuz ettiğini, önünde bir fırsat olduğunu ve kendisinin de bu fırsatı Fiona'nın bilgisi dahilinde değerlendirmek istediğini, rızasını da almayı umduğunu söylemişti. Onunla açık açık konuşmayı tercih etmişti. Fiona'nın "sırtı dönükken" de yapabiliirdi. Zayıf, affetmeyen sırtı dönükken.

"Ya" diye mırıldanmıştı Fiona. "Çok düşüncelisin Jack."

"Aslında..." demişti Jack ve devam etmemişti.

Fiona kocasının, ilişkinin aslında başlamış olduğunu söyleyeceğini tahmin etmişti, buna dayanamazdı. Duymasına gerek de yoktu. Görüyordu. Bir erkeğin hınç dolu karısına dönmesinin azalan olasılığını inceleyen güzel bir istatistikçi. Güneşli bir sabah vakti, tanımadığı bir banyo görüyordu; hâlâ yeterince kaslı vücuduyla Jack yarı ilikli temiz beyaz bir keten gömleği her zamanki sabırsızlığıyla çekip kafasından çıkarıyordu; atılan gömleğin tek kolu kirli sepetine asılı kalıyor, sonra kayıp yere düşüyordu. Çöküş. Olacaktı, Fiona'nın rızasını alsa da almasa da.

"Cevabım hayır." Fiona'nın sesi sert bir öğretmeninki misali yükselmişti. "Ne dememi beklerdin?" diye eklemişti sonra.

Çaresiz hissetmişti kendini, konuşmanın bitmesini istemişti. *Aile Hukuku Raporları*'nda yayımlanacak bir karar metninin ertesi sabah onaylanmış olması lazımdı. İki Yahudi kız öğrencinin kaderleri duruşmada okuduğu kararlarla belirlenmişti, ama temyize gidil-

mesini engellemek için üslubu cilalamak, dindarlığa gösterilmesi beklenen saygıyı vurgulamak gerekiyordu. Dışarıda yaz yağmuru pencere camlarını dövüyor, uzaktan, Gray's Inn Meydanı'nın ötesinden ıslak asfalt üzerinde tıslayan tekerlek sesleri geliyordu. Jack onu bırakacak, hayat devam edecekti.

Jack omuz silkip odadan çıkmak üzere sırtını dönerken yüz ifadesi gergindi. Onun uzaklaşan sırtını gördüğünde Fiona aynı buz gibi korkuyu hissetmişti. Duymazlıktan geleceğinden korkmasa arkasından seslenirdi. Zaten ne diyebilirdi ki? Sarıl bana, öp beni, beraber ol kızla. Fiona koridorda uzaklaşan ayak seslerini, yatak odalarının kapısının kararlılıkla kapanışını, sonra daireye yerleşen sessizliği, sessizliği ve bir aydır dinmeyen yağmuru dinlemişti.

Önce somut veriler. Tarafların ikisi de kuzey Londra'nın sofı ve kapalı Haredi cemaatinin üyesiydi. Bernstein'ların evliliği anne babaları tarafından kararlaştırılmış, itaatsizlik ihtimali akla gelmemişti. Nadiren uyuşan tarafların her ikisi de evliliğin zorlama değil, kararlaştırılmış olduğunu ısrarla belirtmişti. On üç yıl sonra, bu evliliği onarmanın imkânsız olduğu konusunda aracı, sosyal hizmet görevlisi ve hâkim de dahil olmak üzere herkes hemfikir oldu. Karı koca ayrılmışlardı. İki çocuklarına, Rachel ve Nora'ya ikisi zor bakıyordu; kızlar anneye yaşıyordu ve babalarıyla sıkı ilişki içindeydiler. Evlilik daha ilk yıllarda bozulmaya başlamıştı. İkinci kızın zor doğumundan sonra anne geçirdiği ciddi ameliyat nedeniyle bir daha hamile kalamamıştı. Babanın gönlü ise büyük bir ailede kalmış, sancılı çözülme böyle başlamıştı. Bir depresyon döneminin (babaya göre uzun, anneye göre kısa bir dönemdi) ardından kadın Açık Üniversite'de okumuş, iyi bir derece elde etmiş ve küçük kızı okul çağına geldiğinde ilkökul öğretmenliğine başlamıştı. Bu düzen babanın da, çok sayıdaki akrabanın da hoşuna gitmiyordu. Gelenekleri yüzyıllar boyunca değişmemiş olan Haredilerde kadının mümkün olduğunca çok çocuk doğurup büyütmesi ve evini çekip çevirmesi beklenirdi. Kadının üniversite eğitimi alması ve çalışması son derece olağandışıydı. Cemaatin ileri gelenlerinden biri babanın tanığı olarak ifade vermiş ve aynı şeyleri söylemişti.

Erkekler de fazla eğitimli değildi. On beş, on altı yaşlarından itibaren zamanlarının çoğunu din eğitimine ayırmaları beklenirdi. Genellikle üniversiteye gitmezlerdi. Kısmen bu nedenle Haredilerin birçoğu mütevazı imkânlarla sahipti. Bernstein'lar istisnaydı ama avukat masraflarını ödedikten sonra onlar da öyle olacaktı. Zeytin çekirdeği çıkarma makinesi patentinde hissesi olan bir büyükbaba, karı kocaya ortak bir meblağ bağışlamıştı. Her ikisi de bütün varlıklarını ipek cüppeli* avukatlarına harcamaya razı olmuşlardı; kadın avukatların ikisini de hâkim iyi tanıyordu. Anlaşmazlık görünürde Rachel'la Nora'nın eğitimi konusundaydı. Fakat aslında kızların içinde büyüyeceği ortamın tamamı söz konusuydu. Kızların ruhu için mücadele ediliyordu.

Haredi kızlarla oğlanlar, saflıklarını korumak amacıyla ayrı ayrı eğitiliyordu. Modaya uygun giysiler, televizyon ve internet yasaktı, akıllarının bu şekilde çelinmesine izin verilen çocuklarla arkadaşlık etmeleri de yasaktı. Koşer yemek kurallarına harfiyen uyulmayan evlere giriş çıkış yasaktı. Günlük hayatın her ayrıntısı yerleşik âdetlerin düzenlemesine tabiydi. Sorun anneye başlamıştı: Yahudi inancından ayrılmamakla birlikte cemaatten kopmaktaydı. Babanın itirazlarına rağmen kızları karma bir Yahudi ortaokuluna yazdırmıştı; bu okulda televizyon, pop müzik, internet ve Yahudi olmayan çocuklarla arkadaşlık serbestti. Kızlarının on altı yaşını geçtikten sonra okula devam etmelerini ve arzu ederlerse üniversiteye de gitmelerini istiyordu. Yazılı ifadesinde başkalarının nasıl yaşadığı konusunda kızlarının daha fazla bilgi sahibi olmalarını, toplumsal hoşgörü edinmelerini, kendisinin sahip olamadığı mesleki imkânlarla sahip olmalarını, ekonomik bakımdan kendine yeterli, bir ailenin geçindirilmesine yardım edebilecek mesleki becerilere sahip koca adaylarıyla tanışma fırsatı bulabilecek birer yetişkin olmalarını istediğini belirtmişti. Kendi kocası, aksine, bütün vakitini dinî çalışmalara, haftada sekiz saat ücretsiz din eğitmenliğine harcıyordu.

Argümanları son derece makul olduğu halde Judith Bernstein –köşeli solgun yüzü, devasa bir mavi tokayla tutturulmuş, örtmediği kıvrırcık kızıl saçlarıyla– mahkemede soğukkanlı bir duruşa

---

* En yüksek rütbeli dava avukatları olan Kraliyet Avukatları'nın ipek cüppe giyme hakkı vardır. (ç. n.)